

VI.

Brudstykker af et tabt liturgisk Skrift fra Reformationstiden.

I den af Peder Palladius udgivne »Liden og nyttelige Bog om lønligt Skriftemaal, om aabenbar Pønitens for aabenbare Synder osv. Kbh. 1538«, omtales i Fortalen en »Haandbog«, som tidligere var udgiven af Prædikanterne i Kjøbenhavn, og af hvilken Palladius's ovennævnte Skrift som det synes væsentlig var et Udtog¹⁾. Men denne »Haandbog«, hvis Hovedforfatter Hans Tavsens maa antages for at have været, er nu forlængst forsvunden, og vi kunne i det højeste tilnærmelsesvis danne os en Forestilling om den ved Palladius's »Liden og nyttelige Bog«. Det er dog lykkedes mig at opdage, i hvilket Aar den har været udgiven og tillige at finde et Par Brudstykker af den, som for Yndere af Reformationslitteraturen ikke ville være uden Interesse. I et Kollektanbind fra det 17de Aarhundrede i Kallske Saml. 472, 4to findes nemlig følgende, som jeg mener med Vished kan antages for at være uddraget af den nævnte nu ellers sporløs forsvundne »Haandbog«.

Dette er skreffuen aff en bog, som er thrygt her i Kiøbenhaffn aff Hans Wingaartener aff Stuchgarthen MDXXXVj.

I Steden for: Jeg besuer dig etc., da sagdes disse ordt:

Derfor bekiendt nu den domb, som dig er offuergaait, du lede dieffuel, och veed den rette leffuende Gudt sin ære, ladt hans søn Jesum Christum med den Hellig Aand beholde sin ære och vig fra denne Gudz thienere N. Thi Gud fader och vor Herre Jesus Christus haffuer medt sin

¹⁾ Bruun, Danske Saml. I, 77. Palladius havde i Fortalen først omtalt, at nogle Sognepræster paa Landet ikke vidste, hvorledes de skulde bære sig ad med forskjellige kirkelige Handlinger, »der fore nødis ieg til ath lade vdgaa denne lille bog om forscreffne artickle, i sær for seg self (som tilforn ære vdgangne i Haandbogen, aff vellerde mend Predickere i Kiøbenhaffn)«.

Naade kaldit hanom till sin Velsignelse och hellige Daab. Saa slet nu aldrig aff dette hellige kaarsis betegnelse, som settis † paa hans Anleed. Det biuder ieg dig ved den, som skal komme och dømme de leffuende och de døde.

Aff samme bog udskreffuet er, huorledis mand skall handle Sacramenthidt huos de siuge¹⁾:

Naar presten kommer ind medt brød och win thil den siuge, da skal hand først lade folcket wige udt och høre den siuge menniskis skrifftemaall, och undervise hanom, som nu till forn sagt er, epther hans leylighed, och naar hand haffuer thryggeligen tillsagt hanom hans synders forladelse epther Gudz ordz liudelse, saa skall hand kalde folckedt igien, och formane først den siuge, och saa alle till en gudelig bøn for den samme siuge; siden skall hand staa op og med gudelighedt tage Patenten (sic) med brødet och threde frem for den siuge, och sige medt gudelighedt: Vor Herre Jesus Christus etc. thager och æder det, det er mit legem, som giffuis for ether, det giører i min ihukommelse. Och strax skall hand giffue hanom dett. Dernest skall hand gaa til bordet igien och tage kalcken och gaa for den siuge der medt och sige: Ligesaa thog hand aff (sic) kalcken etc. I dricke i min ihukommelse. Saa skall hand giffue samme siuge samme kalck adt dricke.

Paa det sidste skall presten inderlig formane den siuge om den store Naade, som Gud nu haffuer giort med hanom, adt hand bliffuer Gud tacknem och varachtig i den christelig thro, och offuergiffue sig aldelis udi Gudz hender, saa adt hand fatter sig en hierthens vilie till adt verre Gud følgachtig och leffue eller døde, huorledis det er Gud best behagelig.

¹⁾ Sml. Palladius, anf. Skrift, Bl. B liii — C liii.